

GEDRAGSKLINIEK INFO

Gedragkliniek voor Dieren

**Wat wil
jouw kat?**
De gedragsbehoeften
van de kat

Inhoud

Hoe weet je wat de gedragsbehoeften van jouw kat zijn?	4
Van wilde kat tot huiskat	5
‘Kateigen’ gedrag	8
Invulling van de gedragsbehoeften	11
Naar buiten of binnen houden?	12
Een kat of meer katten?	14
Gedragsproblemen	15

© iStock

Hoe weet je wat de gedragsbehoeften van jouw kat zijn?

Urine op de vensterbank, krassen op de deurpost of de kat grijpt bij thuiskomst naar je enkels. Veel mensen halen met enthousiasme een kat in huis, maar dat enthousiasme kan verdwijnen wanneer hun nieuwe huisgenoot onverwacht ongewenst gedrag vertoont. Probleemgedrag leidt vaak tot ongemak en onbegrip, wat invloed heeft op het leven van de kat en dat van diens eigenaar. Voor veel eigenaren is het vaak lastig om probleemgedrag te verhelpen. Daarom is voorkomen altijd beter dan genezen. Dit geldt niet alleen voor gezondheidsproblemen, maar zeker ook voor gedragsproblemen.

Jij wil een kat, maar weet je ook wat jouw kat wilt? Als je begrijpt wat jouw kat motiveert en welke behoeften achter zijn gedrag zitten (ook bij minder gewenst gedrag), wordt het duidelijk wat je kat

nodig heeft. Dit biedt ingang om beter te voldoen aan zijn gedragsbehoeften en helpt voorkomen dat de kat gedragsproblemen of stress-gerelateerde welzijns- en gezondheidsklachten ontwikkelt. ●

Van wilde kat tot huiskat

Van alle gezelschapsdieren wekt het gedrag van de kat bij diereigenaren waarschijnlijk de meeste vragen op. Waarom valt mijn kat uit naar mijn bezoek? Waarom sproeit mijn kat tegen de bank? En waarom spelen mijn katten niet met elkaar? Fascinerend is ook dat de meeste huiskatten tot de dag van vandaag, ondanks duizenden jaren van domesticatie, nog steeds als solitaire jagers volledig zelfredzaam kunnen zijn.

De geschiedenis van de gedomesticeerde kat (*Felis catus*) is vrij uniek vergeleken met andere gedomesticeerde dieren. Veel dieren zijn gedomesticeerd voor landbouwdoeleinden of voor bijvoorbeeld erfbewaking, maar het eerste contact tussen mensen en de voorouder van de kat, de Afrikaanse wilde kat (*Felis sylvestris lybica*) was commensaal. Commensaal houdt in dat twee organismen zodanig samenleven dat het ene organisme hieruit voordeel haalt zonder dat het andere organisme hiervan een nadelige invloed ondervindt. Katten leefden niet met de mens, maar naast de mens: ze jaagden op de knaagdieren die de graanvoorraden van mensen bedreigden. Hierdoor werden zij indirect de beschermers van het graan. Door dit commensalisme ontkwam de kat aan de intensieve fokselectie die andere gedomesticeerde dieren wel ondergingen voor

specifieke werk- en gedragseigenschappen. Toen de Romeinen hun katten ook gingen gebruiken voor ongediertebestrijding op schepen, verspreidden zij de Noord-Afrikaanse katten over de havens van Europa. Deze katten liggen aan de basis van de verschillende kattenrassen die we vandaag de dag kennen. Deels verspreidden deze katten zich ook naar Azië vanuit gevestigde handelsroutes, waar ze in deze gebieden aan de wieg stonden van enkele van de oudst bekende kattenrassen, zoals de Birmaan en Siamees.

Pas in de 19de eeuw werd het houden van een kat voor gezelschap populairder in West-Europa en de VS. Daarbij ontstond het selectief fokken voor bepaalde uiterlijke kenmerken, zoals vachtkleur, lichaamsvorm, haarlengte, enz.

Genetisch onderzoek heeft aangetoond dat de gedragsverschillen tussen huidige huiskatten en hun wilde voorouders te herleiden zijn tot veranderingen in slechts een handvol genen (Monique et al., 2014).

Naast commensalisme is het domesticatieproces van de kat ook beïnvloed door een reeks oude mutaties in het DNA die het vermogen om plantaardig voedsel te verwerken bij katten beperkt. Dit besef kwam pas in de jaren zeventig en vanaf dat moment kregen katten van hun eigenaren de juiste voedingen. Daardoor hoefden ze niet langer zelf te jagen voor een compleet dieet. Ondanks het volwaardige voer dat huiskatten van ons voorgeschoteld krijgen, is de behoefte om te jagen, ofwel zogenaamd 'prooivanggedrag' te uiten, zoals speuren, beloeren en vangen van een prooi, nog volledig kat-eigen gebleven! ●

Kateigen' gedrag

Het is nog relatief kortgeleden dat de mens katten begon te selecteren op specifieke eigenschappen. Daarom is het zinvol om bij het begrijpen van de gedragsbehoeften van de huiskat nog steeds rekening te houden met de eigenschappen van zowel nabije als verre familieleden. Gedrag dat voor katachtigen succes oplevert om te kunnen overleven wordt generatie op generatie doorgegeven en ligt daardoor verankerd in hun DNA. Dit geldt ook nog steeds voor onze huiskat: naast omgevingsfactoren wordt hun gedrag mede bepaald door gedragingen die zij geërfd hebben van hun wilde voorouders. Het uitvoeren van deze succesvolle gedragingen ervaart een kat als positief.

Wanneer een kat onvoldoende gelegenheid krijgt om zijn 'kat-eigen' gedrag te vertonen, kan het niet de status bereiken die zij als positief ervaart, wat de basis is voor [dierenwelzijn](#).

Bekende voorbeelden van kat-eigen gedrag zijn hun territorialiteit en hun jachtgedrag. Het territorium is een belangrijk deel van het leefgebied van de kat dat hij verdedigt tegen

vreemde indringers. Een kat checkt daarom routinematig meerdere keren per dag zijn territorium of alles nog in orde is. Daarbij ruikt hij of er andere dieren zijn geweest en of zijn eigen geur nog

voldoende aanwezig is. Zo niet, dan zet hij opnieuw zijn geur af door de plek of het object te besproeien, er met zijn kop langs te wrijven of er aan te krabben.

De manier waarop katten op prooien jagen is ook zeer kat-eigen. Katten rennen niet zomaar achter een prooi aan, maar sparen hun energie door gebruik te maken van de zogenoemde 'hinderlaagtechniek': ze liggen eerst verdekt opgesteld heel stil op de loer om dan plots hun prooi te bespringen en te vangen.

Naast territorialiteit en jagen, is ook het hedendaagse eet- en slaappatroon van katten nog terug te voeren naar vroeger: een kat jaagt een tijdje, eet bij succes de prooi op en rust daarna tot de volgende vangpoging. Dit is hun natuurlijke eet- en slaappatroon en daarom slaapt een kat gedurende de dag korte periodes. Een wilde kat vangt in het algemeen 10 – 15 kleine prooidieren per dag. Niet elke vangpoging slaagt, naar schatting is slechts de helft van de pogingen succesvol. Net als zijn voorganger, eet een

gedomesticeerde verspreid over de dag en nacht telkens kleine beetjes.

Katten hebben van nature ook een grote behoefte aan controle over de eigen leefomgeving, met vaste patronen om zich veilig te kunnen voelen. Een kat voelt zich pas echt comfortabel als er een voorspelbare toegang is tot essentiële bronnen, zoals een schuilplaats, voer en water, en hij de bedreigingen voor persoonlijke veiligheid of de veiligheid van die bronnen kan beheersen. Daarom

wil iedere huiskat kunnen beschikken over een eigen veilige slaapplek, voer- en waterbak met voldoende afstand tussen de water-, voer- en kattenbak. (Voor het aantal kattenbakken geldt als vuistregel: het aantal katten +1.)

Wanneer katten te weinig voorspelbaarheid en controle ervaren, of hun gedragsmatige behoeften niet worden vervuld, kunnen ze zich ongemakkelijk gaan voelen. Dit kan leiden tot het ontstaan van allerlei ongewenste gedragingen. Je helpt je kat zich in huis veilig te voelen door meerdere schuil- en ligplekken aan te bieden, zowel hoog als laag en bij of op de grond. Al dit soort eigenschappen

maken dat katten enerzijds behoefte hebben aan fysieke en mentale uitdaging, maar anderzijds een hoge mate van voorspelbaarheid en controle willen hebben of krijgen over hun leefomgeving. Het is voor ons mensen lastig om deze balans goed te begrijpen en toe te passen in een huiselijke omgeving.

Het niet kunnen vertonen van kat-eigengedrag kan zorgen voor verveling, opgekropte energie, stress en frustratie. Veel spanning in het dagelijks leven van een kat kan uiteindelijk leiden tot chronische stress. Dit kan op zijn beurt invloed hebben op de werking van het afweersysteem, waardoor gevoeligheid voor infecties kan verhogen. Dit is een van

de redenen waarom stress-gerelateerde blaasontsteking (cystitis) vaak voorkomt bij katten.

Door het gedrag van een kat zorgvuldig te observeren, kun je prikkels identificeren die spanningen veroorzaken. Met gerichte aanpassingen kun je veelvoorkomende stressoren deels of volledig wegnemen. Wanneer de dagelijkse spanning afneemt, kan de kat tot rust komen en verdwijnt de motivatie om bepaald probleemgedrag te vertonen. (Zie ook onze eerdere nieuwsbrief van Gedragstherapie voor en bij katten met o.a. aandacht voor naast de bak plassen en handige tips rondom de kattenbak.) ●

Invulling van de gedragsbehoefte

Door de leefomgeving en het dagelijks leven van je kat zo in te richten dat ze haar gedragsbehoeften kan vervullen, kun je veel problemen voorkomen. Hoewel katten individueel verschillen zijn er dus wel een aantal basisbehoeften die kateigen zijn.

Zo willen katten het liefst veel structuur, orde en regelmaat en ervaren zij stress als dit niet het geval is. Wij mensen zijn echter niet altijd in staat om goed te voorzien wat voor een kat oncontroleerbaar of onvoorspelbaar is. Het is dus goed om de gewoontes van je kat vanuit kattenperspectief in kaart te brengen en deze te respecteren.

Naast de eerdergenoemde behoefte aan voldoende schuil- en ligplekken, zorgt het creëren van een verticale ruimte in huis voor meer bewegingsvrijheid voor de kat. Katten houden van rondstruinen, klauteren, klimmen en vanaf hoogtes de omgeving te kunnen bekijken. Meerdere klim- en krabgelegenheid met krabpalen biedt de kat kans zijn territorium te verkennen en zijn natuurlijke instincten te uiten. Hoge plaatsen bieden een kat ook de mogelijkheid om zich ook in de woonkamer terug te trekken en zich veilig te voelen.

Met spel help je je kat zijn behoefte aan 'prooivanggedrag' in te vullen. Speel daarom elke dag met je kat en stimuleer hem dagelijks zelf te spelen. De kunst is om de prooivang behoefte van je kat dusdanig in te vullen, dat de behoefte verdwijnt om dit gedrag zelf op een minder of rond uit ongewenste manier in te gaan vullen. Imiteer tijdens het spel zoveel

mogelijk het echte 'prooivangen', d.w.z. beweeg het speeltje van de kat af, en geef hem ook de kans om het speeltje ('de prooi') te vangen, te pakken er desgewenst mee weg te lopen. Probeer zoveel mogelijk 'prooien uit' aan de hengel.

Elke kat heeft zijn eigen voorkeur voor speeltje en soort spel. Aangezien we prooi proberen te imiteren, ligt dit vaak ook enigszins aan de prooien die in de omgeving beschikbaar zijn. In Nederland zullen dit zowel muizen (grond) als vogels (lucht) zijn. Sommige katten hebben een voorkeur voor prooivangen, c.q. spelen in de lucht (bijvoorbeeld hengeltjes met veertjes) en andere meer op de grond. Sluit elke spelsessie af met voertje/traktatie als beloning voor je kat en stimulans om de volgende keer weer te willen spelen.

Bied je kat ook verschillende mogelijkheden om stress af te reageren. Zo kan het schelen om je kat op verschillende plaatsen in huis (kartonnen) krabgelegenheden in huis te bieden; een (vrolijk beplakte) kartonnen doos her en der plaatsen doet soms al wonderen! Er zijn nog tal van meer mogelijkheden om je kat te bieden waar hij behoefte aan heeft. Meer informatie over de invulling van gedragsbehoeften vind je in de richtlijn

© iStock

van [The American Association of Feline Practitioners \(AAFP\) and International Society of Feline Medicine \(ISFM\)](#)¹.

Naast individuele verschillen speelt het voor het invullen van de gedragsbehoeften ook mee of je de kat binnenhoudt of haar de kans geeft om naar buiten te gaan, en of je één of meerdere katten houdt. Er is veel discussie over de voor- en nadelen van het binnenhouden van katten en multi-kat huishoudens. Daarom geven we hieronder een beknopt overzicht van de wetenschappelijke inzichten hierover.

NAAR BUITEN OF BINNEN HOUDEN?

De wetenschappelijke literatuur is tegenstrijdig over de correlatie tussen het binnenhouden van katten en hun ervaren

spanningen. Dit komt onder andere door verschil in de onderzoekspopulaties en -methodiek, en waarschijnlijk ook doordat er zowel binnen als buiten uitdagingen op de loer kunnen liggen voor een kat. De invulling van hun gedragsbehoeften kan daarbij uitdagend zijn. Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat katten met beperkte toegang tot buiten meer probleemgedrag vertonen dan katten die onbeperkt naar buiten kunnen (Heidenberger, 1997), (Amat, 2009), en (Grigg en Kogan, 2019). Grigg en Kogan ontdekten daarnaast dat katten die alleen binnen leven een sterkere band hebben met hun verzorger(s) dan katten die alleen buiten leven. Levine et al. ontdekten in 2005 dat er in huishoudens met buitenkatten vaker ruzies voorkwamen dan in huishoudens met alleen binnenkatten. Ze

©Lisanne van der Voort

meenden dat mogelijke conflicten kunnen ontstaan doordat de katten geuren van buitenaf meenemen en opgewonden raken of gefrustreerd kunnen raken als ze op bepaalde momenten niet naar buiten kunnen en dit dan afreageren op de andere kat(ten).

Foreman-Worsley deed in 2021 onderzoek onder 5.129 katteneigenaren, waarbij 2.104 van hen strikt binnengehouden katten hadden. Toen deze katten de kans kregen om naar buiten te gaan, bleef volgens hun eigenaren slechts 8,2% uit eigen keuze binnen. Dit betekent dat 91,8% van de binnengehouden katten naar buiten ging als ze die keuze kregen. Parker ontdekte een jaar later dat toegang tot buiten het nachtelijk verkennend gedrag van katten versterkt.

Buitenmomenten bieden de kat de vrijheid om zelf keuzes te maken en haar gedragsbehoeften te vervullen. Als je een kat strikt binnenhoudt, moet je extra maatregelen treffen om de beperkte keuzevrijheid en het gebrek aan variatie te compenseren. Zorg ervoor dat je huis voldoende mogelijkheden biedt voor de kat om haar gedragsbehoeften in te vullen. Binnen kunnen klimmen, sproeien en krabben aan meubels en gordijnen soms als ongewenst gedrag worden ervaren. Een katvriendelijk huis moet echter mogelijkheden bieden voor verkenning (rondstruinen, klauteren, klimmen), markeren (geur afgeven, sproeien en krabben op vaste punten) en jagen. Daarom is het belangrijk om goed na te denken over hoe je het beste kunt voldoen aan de soort specifieke en individuele behoeften van jouw kat.

© iStock

EÉN KAT OF MEERDERE KATTEN?

Volgens de laatste schattingen worden in Nederland ca. 3 miljoen katten gehouden en heeft 23,4% van de huishoudens gemiddeld 1.6 katten.² Dit betekent dat de meeste huishoudens meer dan één kat hebben. Aangezien katten van nature meestal alleen zijn, roept de vraag op in hoeverre het samenleven met andere katten stress kan veroorzaken. Wetenschappelijke literatuur geeft ook hier geen eenduidig antwoord op, waarschijnlijk omdat er te veel factoren meespelen. Zo spelen de individuele kenmerken van een kat, zoals geslacht en de socialisatiegeschiedenis (in de eerste 2 tot 7 weken leeftijd) met soortgenoten een rol. Katten die niet gesocialiseerd zijn met soortgenoten ervaren het leven in een besloten groep meer stress dan katten die wel goed gesocialiseerd zijn met soortgenoten.

Ook de samenstelling van de groep is van invloed. De verhouding poezen en katers in de groep, verwantschap tussen de katten, vertrouwde relaties (vriendschappelijk, alleen tolerant of echt vermijdend e.d.) spelen een rol. Daarnaast heeft bijvoorbeeld

de manier van hanteren en verzorgen van de katten ook invloed op hoe ontspannen katten samenleven.

Een enquête onder 12.010 Australische kattenhuishoudens toonde een verband aan tussen ongepast urineren (buiten de kattenbak) en het leven in een huishouden met meerdere katten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er in een multi-kat huishouden vaak onvoldoende ruimte is voor katten om spanningen op te lossen. Dit kan ertoe leiden dat deze katten gedwongen zijn om 'op gepaste afstand' te communiceren, bijvoorbeeld door te sproeien. Daarnaast kan concurrentie om toegang tot beperkte bronnen, zoals de kattenbak, ervoor zorgen dat een kat een andere plek zoekt om te plassen (Lawson, 2020). Daarom is het van groot belang om in multi-kathuishoudens te zorgen dat een ieder zijn of haar eigen schuil- en slaapplek(ken) heeft, en vrij toegang tot een eigen voer-, water- en kattenbak. Zorg dat de ene kat niet de doorgang voor een andere kat kan blokkeren, en dat er altijd twee zijden zijn voor in/uitgang of op/afgaan. ●

KAT ALS SOCIAAL DIER?

- **Sommige** katten zoeken contact met soortgenoten.
- **Vele** katten vermijden sociaal contact met soortgenoten (als zij kunnen kiezen).
- **Alle** katten zijn in staat alleen te leven.
- **De meeste** katten zullen zich aanpassen aan een solitaire levenswijze.

In het Nederlands opgetekend uit een lezing van Vicky Hallis, 2012

¹ Available online at jfms.com, www.isfm.net and www.catvets.com

² Pet Monitor 2022 probeerversie 2 (nvg-diervoeding.nl)

© iStock

Gedragsproblemen

Ondanks alle inspanningen kan het voorkomen dat het niet lukt. De kat sproeit op onverwachte plekken of gedraagt zich angstig of zelfs agressief. Zoek snel hulp voordat het gedrag verergert of onveilige situaties ontstaan. Word niet boos op de kat, maar probeer te begrijpen wat haar drijft om dit ongewenste gedrag te vertonen. Een kattengedragstherapeut kan ondersteunen door samen met de eigenaar de oorzaken van het gedrag te onderzoeken. Daarna kan de therapeut adviseren over mogelijke oplossingen

KATTENGEDRAGSCONSULT

Het team van de Gedragkliniek adviseert je graag over oplossingsrichtingen bij gedragsproblemen van je kat. Als basis van het gedragsconsult is het team van de Gedragkliniek erop gericht om een gedragsdiagnose te stellen. Deze diagnose verduidelijkt welke gedragsproblemen er zijn, gebaseerd op de onderliggende motivatie, prikkels en context. We schetsen ook een prognose, oftewel de kans op herstel of

herhaling van het probleemgedrag. Een kattengedragsconsult doen wij alleen op afstand. Dit voorkomt onnodige stress voor de kat tijdens de reis en het bezoek.

Voordat het probleem van een kat door het team van de Gedragkliniek gedragsmatig kan worden opgepakt, zal jouw eigen dierenarts de kat eerst klinisch moeten onderzoeken om te kijken of er wellicht (ook) sprake is van een onderliggend medisch probleem. De dierenarts kan je daarna doorverwijzen voor een gedragsconsult. Voor het aanvragen van een kattengedragsconsult en een actuele prijsopgave kun je contact opnemen met onze patiëntadministratie via receptieukg@uu.nl.

MEER LEZEN?

Op de site van het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren vind je naast informatie over aanschaf en verzorging, en gezondheid, ook betrouwbare informatie over gedrag en opvoeding van katten, zie: <https://www.licg.nl/katten/>

Zo ook op de site van International Cat Care | For the love of cats (icatcare.org) ●

REFERENTIES

Amat M, Camps T, Manteca X. Stress in owned cats: behavioural changes and welfare implications. *J Feline Med Surg.* 2016 Aug;18(8):577–86. doi: 10.1177/1098612X15590867. Epub 2015 Jun 22. PMID: 26101238; PMCID: PMC10816390.

Amat M, de la Torre JLR, Fatjó J, Mariotti VM, Van Wijk S, Manteca X. Potential risk factors associated with feline behaviour problems. *Appl Anim Behav Sci.* 2009 Nov 1;121(2):134–9

Foreman-Worsley R, Finka LR, Ward SJ, Farnworth MJ. Indoors or outdoors? An international exploration of owner demographics and decision making associated with lifestyle of pet cats. *Animals.* 2021;11(2):1–25

Grigg E, Kogan L. Owners' Attitudes, Knowledge, and Care Practices: Exploring the Implications for Domestic Cat Behavior and Welfare in the Home. *Animals.* 2019 Nov 15;9:978

Heidenberger E. Housing conditions and behavioural problems of indoor cats as assessed by their owners. *Appl Anim Behav Sci.* 1997;52(3–4):345–64.

Kimberly J Barry, Sharon L Crowell-Davis, Gender differences in the social behavior of the neutered indoor-only domestic cat, *Applied Animal Behaviour Science*, Volume 64, Issue 3, 1999, Pages 193–211, ISSN 0168–1591, [https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(99\)00030-1](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(99)00030-1).

De Gedragkliniek kan eerstelijns dierenartsen en gediplomeerde kattengedragstherapeuten een online overleg aanbieden om, samen met de eigenaar van de kat, de mogelijke inzet van gedragsmedicatie bij de behandeling van het gedragsprobleem te bespreken. Een gelijktijdig overleg met zowel de behandelend dierenarts, gedragstherapeut en eigenaar samen behoort ook tot de mogelijkheden. U leest er meer over op onze website: Universitair Dierenziekenhuis | Gedragkliniek voor Dieren (diergeneeskunde.nl)

Lawson GT, Langford FM, Harvey AM. The environmental needs of many Australian pet cats are not being met. *J Feline Med Surg.* 2020;22(10):898–906.

Parker, M.; Serra, J.; Deputte, B.L.; Ract-Madoux, B.; Faustin, M.; Challet, E. Comparison of Locomotor and Feeding Rhythms between Indoor and Outdoor Cats Living in Captivity. *Animals* 2022, 12, 2440. <https://doi.org/10.3390/ani12182440>

AAFP and ISFM Feline Environmental Needs Guidelines. [The American Association of Feline Practitioners \(AAFP\) and International Society of Feline Medicine \(ISFM\)](https://www.aafp.org/pubs/advoc/article.php?id=AAFP_ISFM_Feline_Environmental_Needs_Guidelines)³.

³ Available online at jfms.com, www.isfm.net and www.catvets.com